

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН ЗА ДОГОВОРОМ ЗБЕРІГАННЯ

Новосад А.С.,

к.ю.н., доцент кафедри цивільного права та процесу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Стаття присвячена особливостям відповідальності учасників за договором зберігання. Аналізуються основні положення та підстави настання цивільно-правової відповідальності зберігача та поклажодавця за порушення умов договору зберігання, а саме за порушення зберігального обов'язку повернути поклажодавцеві у схоронності річ або відповідну кількість речей такого самого роду та такої самої якості; наявність збитків, завданих поклажодавцеві у формі втрати (нестачі) речі чи її пошкодження та причинного зв'язку між діями (бездіяльністю) зберігача і негативними наслідками, що виявилися результатом таких дій (бездіяльності) і вини зберігача у настанні щодо речі негативних наслідків, яка проявилася у будь-якій формі, тобто умислу, грубої чи звичайної необережності зберігача до невиконання чи неналежного виконання своїх зберігальних обов'язків.

Ключові слова: договір зберігання, зберігач, поклажодавець, вина, негативні наслідки, обов'язки сторін.

Новосад А.С. / ОТВЕТСТВЕННОСТЬ СТОРОН ПО ДОГОВОРУ ХРАНЕНИЯ / Днепропетровский государственный университет внутренних дел, Украина

В статье анализируются основные положения и основания гражданско-правовой ответственности участников договора хранения. Анализируются основные положения и основания гражданско-правовой ответственности хранителя и поклажедателя за нарушения условий договора хранения, а именно за нарушение обязанности вернуть поклажедателя в сохранности вещь или вещи такого же рода и такого же качества; наличие ущерба, причиненного в форме утраты (недостачи) вещи или ее повреждения, а также причинной связи между действиями (бездействием) хранителя и негативными последствиями, которые возникли в результате таких действий (бездействия) и вины хранителя в негативных последствиях, которые проявились в форме умысла или неосторожности хранителя к неисполнению или ненадлежащему исполнению своих обязанностей.

Ключевые слова: договор хранения, хранитель, поклажедатель, вина, негативные последствия, обязанности сторон.

Novosad A.S. / LIABILITY OF THE PARTIES UNDER THE CONTRACT OF STORAGE / Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Ukraine

The article is devoted to the peculiarities of the liability of the parties to the contract of storage. Analyzes the fundamentals and the Foundation of the onset of civil liability of the bailee and the bailor for violating the terms of the contract of storage, namely for violation sbergami responsibility to return to the bailor in the preservation of the thing or the corresponding amount of things of the same kind and same quality; the presence of losses caused to the bailor in the form of loss (shortage) or damage and the causal link between the actions (or inaction) of the custodian and the negative consequences that resulted from such actions (inaction) and the fault of the Keeper in the occurrence of the word negative consequences manifested in any form, that is the intent, gross or ordinary negligence of the custodian to the nonperformance or improper performance of its protective duties. The need to ensure the safety of the property when the owner is deprived of the care, caused the creation of special legal norms on storage for a long time. Protective obligations are sufficiently developed among other types of civil liabilities, but do not have their proper both legislative and practical fastening. For breach of any obligation, the person shall be liable for nonperformance or improper performance of their duties. Conditions of liability required by the provisions of the Civil code, other acts of civil law or contract. Civil liability is compensatory in nature because its purpose is to restore the violated property rights of the creditor. Occurs under the condition of non-performance or improper performance of obligations, wrongful act behavior of the offender, the harm of causation between the conduct of the offender and caused by loss and guilt. Legal studies are proposed to distinguish from civil liability the court's sanctions in the form of forced laying on the side of fulfilling its obligations under the contract. For example, the court decision obliges the company to pay the custodian the contractual remuneration or obligate the custodian to return the Luggage to the bailor in respect of no return in her last due date. That is, in such cases, the applicable sanctions are signs of liabilities, because the latter is always the case laying on the face of additional responsibilities.

Key words: storage contract, bailee, bailor, guilt, negative consequences, obligations of the parties.

Потреба у забезпеченні збереження майна, коли сам власник позбавлений можливості здійснювати нагляд за ним, виникла достатньо давно. Зберігальні зобов'язання доволі розвинуті серед інших видів цивільно-правових зобов'язань, але не мають свого належного як законодавчого, так і практичного закріплення. За порушення умов будь-якого зобов'язання особа має нести відповідальність за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків. Умови настання відповідальності передбачені положеннями Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ), іншими актами цивільного законодавства або договором. Цивільна відповідальність має компенсацийний характер, оскільки мета її – поновити порушені майнові права кредитора. Вона настає за умови невиконання або неналежного виконання зобов'язання, протиправного акту поведінки порушника, заподіяння шкоди, наявності причинного зв'язку між поведінкою порушника і заподіяними збитками, а також вини.

В юридичній науці запропоновано відмежовувати від цивільно-правової відповідальності застосування судом санкцій у вигляді примусового покладення на сторону виконання обов'язку, передбаченого договором. Наприклад, суд своїм рішенням зобов'язує поклажодавця сплатити збе-

рігачеві обумовлену договором винагороду або зобов'язує зберігача повернути поклажу поклажодавцеві у зв'язку з неповерненням її останньому в обумовлений термін. Тобто у таких випадках застосовувані санкції не мають ознак заходів відповідальності, оскільки для останніх завжди характерне покладення на особу додаткових обов'язків.

Від заходів цивільно-правової відповідальності необхідно також відрізнити застосування договірною стороною до другої сторони, що неналежно виконує умови договору, засоби оперативного впливу (оперативні санкції), які на думку В. В. Луця, спрямовані на запобігання майбутнім правопорушенням, мають запобіжний характер і можуть застосовуватися односторонньо управомоченою стороною без звернення до юрисдикційного органу [1, с. 67]. Наприклад, зберігач може затримати повернення поклажодавцеві речі у разі несплати винагороди за зберігання. Однак у будь-якому разі центральне місце серед різних правових наслідків порушення зберігальних зобов'язань займають ті, що призводять до цивільно-правової відповідальності.

Слід відрізнити відповідальність поклажодавця та відповідальність зберігача за невиконання покладених на них обов'язків.

Поклажодавець відповідає:

– за збитки, завдані зберігачеві внаслідок того, що зберігання не відбулося (ст. 939 ЦКУ). Ця відповідальність настає у разі, якщо договір зберігання має консенсуальний характер. Підставою звільнення від такого виду відповідальності може служити те, що поклажодавець в розумний строк попередив зберігача про відмову від договору [2]. Поняття «розумний строк» – оціночне, і його тлумачення має давати суд при вирішенні конкретного спору;

– за несвочасність чи неповноту сплати винагороди за зберігання та за відшкодування витрат на зберігання. Ця відповідальність має бути передбачена в договорі. Якщо вона не передбачена, то застосовуються загальні правила, згідно з якими поклажодавець має сплатити суму боргу з урахуванням установленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлено договором або законом (ч. 2 ст. 625 ЦКУ);

– за несвочасне отримання речі зі зберігання (ст. 948 ЦКУ). Оскільки поклажодавець має обов'язок своєчасно забрати річ, що здана на зберігання, то він, отримавши річ зі зберігання невчасно, повинен не лише внести плату за весь фактичний час її зберігання (ч. 3 ст. 946 ЦКУ), а й відшкодувати всі збитки, що були спричинені зберігачу тим, що річ не була забрана вчасно;

– за збитки, заподіяні властивостями речі, переданої на зберігання (ст. 952 ЦКУ). Поклажодавець зобов'язаний відшкодувати зберігачеві збитки, завдані властивостями речі, переданої на зберігання, якщо зберігач, приймаючи її на зберігання, не знав і не міг знати про ці властивості. Право зберігача на відшкодування збитків виникає незалежно від вини поклажодавця.

Щодо зберігача, то його відповідальність настає:

– за відмову прийняття речей на зберігання. Відповідальність зберігача за відмову від прийняття речі на зберігання настає, якщо договір зберігання носить консенсуальний характер.

Коли в результаті такої відмови поклажодавцеві завдані збитки, вони підлягають відшкодуванню в повному обсязі, якщо тільки договором не встановлений інша межа відповідальності зберігача або не досягнуто згоди про стягнення тільки неустойки, але не збитків. Відповідальність за відмову прийняти річ на зберігання не настає у випадку, коли зберігач у зв'язку із обставинами, які мають істотне значення, не може забезпечити їх схоронність [2, с. 175];

– за втрату (нестачу) або пошкодження речей, прийнятих на зберігання (ст. 950 ЦКУ). За втрату (нестачу) або пошкодження речі, прийнятої на зберігання, зберігач відповідає на загальних підставах.

Професійний зберігач відповідає за втрату (нестачу) або пошкодження речі, якщо не доведе, що це сталося внаслідок непереборної сили, або через такі властивості речі, про які зберігач, приймаючи її на зберігання, не знав і не міг знати, або внаслідок умислу чи грубої необережності поклажодавця.

Зберігач відповідає за втрату (нестачу) або пошкодження речі після закінчення строку зберігання лише за наявності його умислу або грубої необережності.

Отже, відповідальність особи у разі нестачі або пошкодження речей, прийнятих на зберігання, яка надає послуги зі зберігання на оплатній основі, і в особливості професійного зберігача, істотно відрізняється від відповідальності безоплатного зберігача та зберігача-непрофесіонала. Відмінності між ними є як в умовах, так і в розмірі відповідальності. Відповідальність професійного зберігача визначена відповідно до ст. 614 ЦКУ, якою встановлена підвищена відповідальність осіб, що здійснюють підприємницьку діяльність [3]. Професійні зберігачі відповідають за збереження майна незалежно від вини. Особи ж, які не відносяться до числа непрофесійних зберігачів, від-

повідають за втрату, нестачу і пошкодження майна поклажодавця лише при наявності своєї вини, яка, за загальним цивільно-правовим правилом, передбачається.

Цивільна відповідальність настає також і за невиконання інших обов'язків сторін. Наприклад, зберігач несе відповідальність за порушення таких зобов'язань, як обов'язок не користуватися річчю, яка знаходиться у нього на зберіганні, обов'язок не передавати об'єкт зберігання третій особі без згоди власника та ін. Багато зобов'язань, які беруть на себе сторони за договором зберігання, не виділені в окремі спеціальні норми, тому порядок і підстави відповідальності за їх порушення є загальними, або такими, які встановлені в договорі самими сторонами.

Слід вказати на те, що у ст. 951 ЦКУ визначається розмір відповідальності зберігача за незбереження майна. Так, збитки, завдані поклажодавцеві втратою (нестачею) або пошкодженням речі, відшкодовуються зберігачем: у разі втрати речі – у розмірі її вартості; у разі пошкодження речі – у розмірі суми, на які знизилася її вартість. Якщо ж внаслідок пошкодження речі її якість змінилася настільки, що вона не може бути використана за первісним призначенням, поклажодавець має право відмовитися від цієї речі і вимагати від зберігача відшкодування її вартості.

На жаль, ЦКУ в окремих випадках містить норми, зміст яких не дає взагалі відповіді щодо відповідальності зберігачів певного майна, наприклад, транспортних засобів. Так, за договором зберігання транспортного засобу в боксах та гаражах, на спеціальних стоянках зберігач зобов'язується не допускати проникнення в них сторонніх осіб і видати транспортний засіб за першою вимогою поклажодавця (ст. 977 ЦКУ). Цей договір поширюється також на відносини між гаражно-будівельним чи гаражним кооперативом та їх членами, якщо інше не встановлено законом або статутом кооперативу (ст. 977 ЦКУ). Однак наведені положення ст. 977 ЦКУ не враховують реального стану взаємовідносин гаражних кооперативів і їх членів та особливостей їх оформлення, що ускладнює притягнення кооперативів до відповідальності у разі незбереження транспортних засобів.

Звичайно в договорах зберігання можуть встановлюватися й інші обов'язки, за невиконання яких сторони мають можливість встановлювати відповідні санкції, а якщо ж вони не будуть встановлені, суд має керуватися нормами глави 51.

Будь-який договір як юридичний факт і правовідношення спрямовується на виникнення, зміну чи припинення цивільних прав та (чи) обов'язків. Здійснення цивільних прав та виконання обов'язків сторонами договору вимагає створення механізму примусового захисту у разі їх порушення, у тому числі забезпечення примусового виконання обов'язків.

Відповідно до ст. 16 ЦКУ кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового права та інтересу. Способами захисту таких прав та інтересів можуть бути:

- 1) визнання права;
- 2) визнання правочину недійсним;
- 3) припинення дії, яка порушує право;
- 4) відновлення становища, яке існувало до порушення;
- 5) примусове виконання обов'язку в натурі;
- 6) зміна правовідношення;
- 7) припинення правовідношення;
- 8) відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди;
- 9) відшкодування моральної (немайнової) шкоди;
- 10) визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб.

В принципі переважна частина цих способів може застосовуватися також для захисту прав сторін договору

зберігання. Однак застосування цих засобів призводить до певних негативних правових наслідків для особи, яка порушила зобов'язання. В юридичній науці з проблем захисту цивільних прав висловлено надзвичайно багато різних точок зору, оскільки ця юридична категорія є різноаспектною для тлумачення.

Отже, у разі порушення зберігального зобов'язання до порушника можуть застосовуватися як заходи цивільно-правової відповідальності, так і інші правові наслідки. Але у будь-якому разі серед цих правових наслідків центральне місце займає цивільна відповідальність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Луць В. В. Контракти у підприємницькій діяльності / В. В. Луць. – К., 2001. – С. 67.
2. Цивільне право України : Академічний курс : Підручник : У 2 т. / За заг. ред. Я. М. Шевченко. – Т. 2. Особлива частина. – Вид. 2-ге, доп. і перероб. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. – С. 174.
3. Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України : у 2 т. – 5-те вид., перероб. і допов. / за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. – Т. II. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 1120 с.

УДК 347.4

ВИДИ ДОГОВОРІВ У СФЕРІ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ

Островська А.О.,
студентка

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Стаття присвячена дослідженню видів договорів у сфері медичного страхування, їх підвидів та особливостей, а також перспективам удосконалення їх нормативного закріплення. Визначено поділ цих договорів на ті, що укладаються для особистого медичного страхування осіб (загальнообов'язкове та добровільне), а також ті, що забезпечують медичне страхування в цілому. Визначені суть та зміст договорів цієї групи, особливості сфери їх застосування, суб'єктів укладення договорів різних видів, порядок виконання зобов'язань за цими договорами. Надається характеристика такому особливому суб'єкту в медичному страхуванні, як організація асистанс. Визначені проблеми страхування професійної відповідальності медичних працівників, наведений зарубіжний досвід у відповідній сфері. Окреслені особливості нормативного регулювання кожного з видів цих договорів та запропоновано шляхи його вдосконалення.

Ключові слова: договір медичного страхування, добровільне медичне страхування, загальнообов'язкове медичне страхування, договір з надання медичних послуг, асистанс, страхування професійної відповідальності.

Островская А.О. / ВИДЫ ДОГОВОРОВ В СФЕРЕ МЕДИЦИНСКОГО СТРАХОВАНИЯ / Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина

В статье исследуются существующие виды договоров в сфере медицинского страхования, их подвидов и особенностей, а также перспективы усовершенствования их нормативного закрепления. Определено деление этих договоров на те, которые заключаются для индивидуального медицинского страхования, и те, которые обеспечивают медицинское страхование в целом.

Ключевые слова: договор медицинского страхования, добровольное медицинское страхование, общеобязательное медицинское страхование, договор по оказанию медицинских услуг, ассистанс, страхование профессиональной ответственности.

Ostrovska A.O. / TYPES OF CONTRACTS IN THE FIELD OF HEALTH INSURANCE / Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

The article examines the existing types of contracts in the field of health insurance, their subtypes and features, as well as the prospects for improvement of their legislative enshrinement. Article determinates the division of contracts in the field of health insurance in two types which are, firstly, those contracts, concluded for personal health insurance entities (compulsory and voluntary), and, secondly, those for health insurance in general. Article describes the nature and content of contracts of the named group, particular features of application scope for these contracts, presents different subtypes of contracts, outlines the order of fulfillment of obligations under the agreement. It provides specific definition of particular subject in medical insurance system of relations, which is assistance organization. Article also covers problems of professional liability insurance of health workers, e.g. doctors, as an important issue in providing right to health protection, the international experience is outlined. Article defines features in regulation for each of these contracts and the ways of its legislative improvement.

The article results in a conclusion which provides suggestions how to improve legislation in area of medical insurance and gives general reasons for using and development this types of contracts.

Key words: contract of health insurance, voluntary medical insurance, mandatory health insurance, the contract for the provision of medical services, assistance, professional liability insurance.

Медичне страхування являє собою систему відносин із захисту майнових та особистих інтересів осіб у сфері охорони здоров'я. В українському законодавстві немає спеціального нормативно-правового акту, присвяченого виключно цим відносинам, тому на практиці для їх регулювання застосовуються загальні норми договірної права, що містяться у Цивільному кодексі України (далі – ЦК України) та інших актах цивільного законодавства, проте за своїм змістом не завжди відповідають специфіці зазначеної сфери.

Відносини у сфері медичного страхування досліджувалися у працях таких фахівців, як О. Виноградов, Н. Нагайчук, О. Губар, В. Рудень та інших вчених, якими розглянуто необхідність та особливості медичного страхування в Україні, а також проблеми та можливі шляхи їх вирішення. Окремі правові аспекти проблем, пов'язаних

з виконанням договірних зобов'язань страховика, стали предметом дослідження таких вчених, як О. Беляневич, С. Бервено, М. Бобков, Т. Боднар, О. Вінник, Н. Пацурія та ін. Тема відносин у сфері страхування професійної відповідальності медичних працівників є предметом досліджень С. Стеценко, А. Савицької, Ю. Сергєєва, Р. Стефанчук та ін. Водночас досліджень, публікацій, присвячених саме цілісному колу договорів у сфері медичного страхування, недостатня кількість.

Метою статі є окреслення основних видів договорів у сфері медичного страхування, специфіки їх змісту та реалізації, проблем та перспектив подальшого розвитку їх конструкцій у законодавчому полі.

Сфера медичного страхування представлена договорами з надання послуг. Їх поділ можна здійснити наступним